

IQBOL MIRZO SHE'RIYATINING O'ZIGA XOSLIGI

Usmonova Umida Begzod qizi

Samarqand Davlat pedagogika Inistetuti

O'zbek tili va adabiyot yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Usarova Laylo Ibragimovna

Ilmiy rahbar: O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada Iqbol Mirzo she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari, shoir ijod idagi yangicha tashbehlar, she'rlaridagi ta'sirchanlik sabablari haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, she'rlaridan parchalar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: adabiyot, adabiyotshunos, nazm, she'r, janr, qo'shiq, tashbeh, takrorlar.

Mustaqillik davri o'zbek adabiyoti taraqqiyotida yangi ruh yangi qarashlar paydo bo'ldi. Bu jarayonda shoir Iqbol Mirzo ijodi alohida o'rin tutadi. Adabiyot yaralibdi, olam va odam uning bosh mavzusi bo'lib kelgan. Adabiyot, birinchi navbatda, insonshunoslik ekanligini yetuk olimlarimiz har doim ta'kidlab kelgan. Bu mavzuga turli ijodkorlar turli xil yondashadi.

Shoir Iqbol Mirzo she'riyatida bu ohanglar goh g'amgin, goh shodon, gohida dardli, goho jo'shqin, gohida sokin bo'ladi. Uning she'rlarida ranglar yetti xil emas, yetmish xilda tovlanadi. Ko'ngillarga goyoki nur kabi kirib keladi.

Iqbol Mirzo she'riyati haqida adabiyotshunos olim Umarali Normatov shunday yozadi: "Bir qarashda, Iqbol she'rlari sho'x-shodon, o'ynoqi misralardangina yaralganday tuyiladi. Biroq ular zamiriga razm solsangiz, o'sha sho'x-shodon, o'ynoqi misralar qanotida shoirning qalb tug'yonlari, armon to'la alamli o'y-mushohadalari yog'ilib turganligiga amin bo'lasiz" Iqbol Mirzo she'rlari sodda yozilgan, yengil o'qiladi. Ijodkor milliylik tamoyilini ham o'zgacha uslubda qo'llaydi. Shu nuqtayi nazardan quydagi sherni tahlilga tortamiz.

Bug'doy-bu jannatliy ne'mat deydlar.***Shundan manglayingda kafsar jilosi.******Kelganda azaliy mehnatdan kelar,******Jannat farog'ati, Jannat safosi.***

Ushbu she'rda shoir o'z xalqiga bo'lgan samimiy mehrini ifodalar ekan uning o'ziga xos fazilatlarini ham sanab o'tadi. Bu she'rda shoir non va uning asosi bo'lgan bug'dayni tavsiflar ekan xalqimiz uni jannat nemati deb bilishiga ishora qilmoqda. Non boshqa xalqlarda ham ulug' nemat deb hisoblanadi. Lekin bizning xalqimiz nonga jannatdan chiqqan nemat sifatida qarashadi.

Umarali Normatov Iqbol Mirzo ijodi haqida fikrlarini shunday davom ettiradi:
 “Abdulla Qahhor aytmoqchi, ijodkor janrni tanlamaydi, balki janrning o‘zi ijodkorni topib oladi. Iqbol ijodiy taqdirida ham ayni shu hol yuz berdi, qadim qo‘shiq olami Iqbol siymosida yana bir o‘z odamini topdi”

Iqbol Mirzo o‘zining betakror satrlari bilan o‘zbek qo‘shiq olamiga kirib keldi. Uning she‘rlari go‘yoki ohanglar bilan birga tug‘ilganday, shoirning deyarli barcha sherlari bugungi kunda sanatkorlar tomonidan qo‘shiq qilingan.

***Goho sizning borligingiz unutdim,
 Yo‘llarimda zorligingiz unutdim.
 Umidlari kesilgan bu dunyoda,
 Yolg‘iz umidvorligingiz unutdim.
 G‘animatim, omonatim – onajon.***

Shoir ushbu sherda mushtipar onaizorini unitganligini yozadi. Bu birgina shoirning

emas ko‘pgina insonlarning eng og‘riqli nuqtasi hisoblanadi. Hech bir inson onadek mehribon bo‘la olmaydi.

Boqiy dunyoga yo‘l olgan inson... U endi hech qachon qaytib kelmaydi... Uning hovli-joylari usiz g‘arib, ustunga ilingan choponi xuddi ustunga yuzini qo‘yib yig‘layotganday... Hech bir tashbeh “Ustunga yuz bosib, yig‘layotgan chopon” kabi so‘n-

gsiz va og‘ir g‘amlarni bunchalik yaqqol ifodalay olmaydi, nazarimizda...

AZA

***Eshilib-buralib, yulqinaruzum,
 Shamaloq barg aro mo‘ltirar osmon.
 Siyohrang rayhonlar yashirar ko‘zin,
 Ustunga yuz bosib, yig‘laydi chopon.***

Iqbol Mirzo she‘riyatidagi yana bir jihat so‘zlarni turli ma’nolarda qo‘llay olish, so‘z o‘yini o‘quvchini zavqlantiradi, estetik zavq bag‘ishlaydi. Mana bu she‘rda “obqochmoq” so‘zi uch ma’noda qo‘llangani (qizni obqochmoq, gapni obqochmoq, xayol obqochishi) fikrimiz dalilidir:

– Seni obqochib ketaman!

***Yerni aylantirib tuyoqning zarbi,
 G‘ildirar osmonning***

***adoqlarida... – Toza obqochasiz! –
 deysan chimirlab, Otam osmondan
 ham topib keltirar...***

...Ketasan...

Men yolg'iz. Huvillagan dil.

Xayol obqochar...

Shoir she'rlarining yana bir jozibasi uning ohangdorligida. Iqbol Mirzo so'zlarni shunday tanlaydiki, boshqa bir so'z bu latofatni namoyon qilishga ham, bu mazmunni ifodalashga ham ojizlik qiladi:

Yo'g'-u borimga bois borliqsan, sevgi,

Yagona yordan yolg'iz yorliqsan, sevgi.

Yuragimni tars yorgan lazzatsan, lazzat...

Ko'rinib turibdiki, misralardagi "y" tovushi takrori she'rga alohida bir ohang, o'zgacha bir go'zallik bag'ishlagan.

Iqbol Mirzo to'plamida "Ko'ngildagi gaplar"ni yoza turib o'ziga muhabbat qalam tutqazganini, keyinroq bu tuyg'u yurt ishqiga, vatan sevgisiga aylanganini aytadi. Ona-Vatan, yurt muhabbati har bir shoirning yuragida va nazmida boqiy ohangdir.

Agar jannat ko'kda bo'lsa, ostidadir O'zbekiston,

Agar jannat yerda bo'lsa, ustidadir O'zbekiston!

Shu ikki misrada yozilgan so'z "Vatan" haqida aytigan yuzta so'zdan ham ustunroq turadi.

Shoir ijodi bilan yaqindan tanishish asnosida uning yoniq qalbi nafaqat yurt ishq bilan to'laligiga, balki shu muhabbatni go'zal, betakror va beqiyos tarzda ifodalashiga ham qoyil qolamiz. Shoir har bir she'rini yozayotganda o'zgacha uslubda yondashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Normatov U. Ijod sehri. Toshkent, 2007.
2. Mirzo, Iqbol. Sizni kuylayman. Toshkent, 2007.
3. Jabborov. N. Yangi zamonaviy she'riyat tamoyillari//Sharq yulduzi, 2014.